

HRVATSKI *glasnik*

Godina XIX, broj 36

3. rujna 2009.

cijena 100 Ft

Foto: Stipan Balatina

Prvaši santovačke škole

Komentar

Međunarodni dan pismenosti

Bezbrizno ljeto je prošlo, djeca osnovnih i srednjih škola trebaju opet s torbama na leđima krenuti u školu gdje ih čekaju nova saznanja. Neki s mukom misle na sate matematike, čitanja, pisanja i druge, to nije čudo jer je svakom djetetu draže igrati se na obali rijeke, jezera, voziti se biciklom ili igrati omiljenu igru na računalu. Čovjek tek kasnije shvati da je učenje zapravo nešto dobro, a iskonska čovjekova znatiželja uvijek će ga tjerati za osvajanjem novog znanja.

Početkom ovoga mjeseca, točnije 8. rujna, obilježava se Međunarodni dan pismenosti, koji se obilježava na poticaj UNESCO-a od 1965. g., zato da se iskorijeni nepismenost.

U našoj zemlji sve rjeđe nailazimo na nepismene ljude (koji uopće ne poznaju pismo), zahvaljujući zakonu koji propisuje obvezatno školovanje djece do osamnaeste godine. Tim je zakonom kod nas zajamčeno i pravo na pismenost i pravo na obrazovanje. Pismenost donosi korist pojedincu, utječe na njegovo samopouzdanje, osnažuje ga, oslobađa njegovu kreativnost. Opismenijavanje počinje od prvog dana polaska u školu. Pismenost razvija usmeno i pismeno izražavanje, stoga je tijesno povezana s govorom, a govor s jezikom. Nama, pripadnicima manjine, pisati na manjinskom jeziku, izražavati se na tome jeziku znači i dobro razumjeti i govoriti taj jezik. Budući da je pismo usko povezano s govorom, nije svejedno koliko ljudi piše na tome jeziku. Upravo u tome je važnost naših škola gdje naša djeca stječu pismenost, i to ne samo na mađarskom nego i na hrvatskome jeziku. Znati govoriti jedan jezik, a biti i pismen na tome jeziku, osnažuje čovjeka, a nas, pripadnike manjine, koji znamo dva jezika i pišemo na dva jezika osnažuje dvostruko. Danas pismenost ne znači samo znati čitati i pisati nego podrazumijeva i niz drugih vještina poput služenja računalima i poznavanja barem jednog stranog jezika. Pojam pismenosti uvijek je dio neke kulture i tradicije, on ima svoje povijesne, političke, društvene i ideološke osobitosti. Razni su profili pismenosti, drugo znači potražiti informaciju u nekome športskom članku, ili pročitati izvještaj, ili ugovor, ili uputu nekog uređaja, ili znaju li ljudi popuniti administrativne obrasce, napisati molbu za zaposlenje te razlikuju li istinu od reklamnoga pretjerivanja itd.?

Dakle pismenost je postala specifičnost po sadržaju, a podrazumijeva različite sposobnosti i stupnjeve ovladavanja tim sposobnostima, odnosno jezikom. Ukoliko smo na većoj razini pismenosti, bolje poznamo i jezik i bolje možemo iskoristiti njezine mogućnosti.

Pismenost se vrlo dobro može razvijati čitanjem različitih vrsta tekstova. Upravo u tome želi pomagati i naš tjednik koji, osim što bilježi događanja hrvatske manjine, informira čitatelje, nudi i mogućnost razvijanja pismenosti na našem jeziku.

Bernadeta Blažetin

„Glasnikov tjedan“

Zanimljivo je ovih dana pratiti izjave Slovaka u Mađarskoj, pripadnika slovačke nacionalne manjine, i njihova mišljenja o državnome jezičnom zakonu koji je od 1. rujna stupio na snagu u Republici Slovačkoj, u zahlađenim bilateralnim odnosima dviju zemalja, a povod jakom zahlađenju i konačan udarac daje upravo spomenuti zakon po kojem se ograničava upotreba jezika pripadnika nacionalnih manjina u Slovačkoj u odnosu na dosadašnju praksu.

Čitam kako su „naši djedovi dobivali po prstima ravnalom ako su razgovarali slovački“. Mogao je to biti razgovor i na hrvatskom, rumunjskom ili nekom drugom jeziku, ravnalo je i onda bilo u upotrebi. Stoga i onda, a bome i danas za isticanje svoje manjinske pripadnosti u svako doba, u svakoj prilici i društvu, autobusu, metrou ili vlaku, na gradskom poglavarstvu ili u bolnici, sudu treba ne mala hrabrost. Ili ne mislite tako? Kako je ovih dana kazao jedan vrlo hrvatski intelektualac: Ako ne govorite hrvatski, ne može vam se ni dogoditi da se suočite s rečenim. Jer jezik je i ime. Po slovačkome manjinskom publicistu i pjesniku Gregoru Papučeku, kako piše u svom otvorenom pismu, svaka država ima pravo braniti svoj službeni jezik, i mađarska država to čini. Papuček između ostaloga pita, u pismu upućenom na slovačkom jeziku, načelnika grada Szarvasa, u kojem živi velik broj pripadnika slovačke manjine u Mađarskoj, koji su nekada činili većinu, povodom njegove inicijative sastanka građana Szarvasa s predsjednikom Slovačke Ivanom Gašparovičem zbog spomenutoga zakona, koliko Slovaci u Mađarskoj imaju parlamentarnih zastupnika i zašto mladi

Slovaci ne govore slovački.

Slovački zakon sužava dosadašnja prava, ali od svih manjina u Slovačkoj, koje su brojem neznatne u odnosu na mađarsku, jedino se Mađari bune, jedino njihova matična država oštro prosvjeduje. Mađara ima mnogo u Slovačkoj, povijesni su to prostori, prostori zajedničke povijesti.

Nije dobro ako se jedna manjina plaši. Po novom zakonu u mjestima gdje živi manje od 20% pripadnika manjine službeni je jezik slovački, u bolnicama, poštama..., za prekršaj se propisuju kazne i do pet tisuća eura. Za očekivati je da svi građani znaju državni jezik, ali je i za očekivati da se ne smanjuje prostor uporabe manjinskoga jezika. Kod nas u Mađarskoj ustav i zakoni daju široke mogućnosti, kojima se ne koristimo jer, kako bi se kazalo, „popustljivi smo i uvidavni“, a i ne postoje uvjeti ni provedbeni mehanizmi za ostvarivanje lijepo sročeni prava. Nažalost, današnji četrdesetogodišnjaci, pripadnici manjina u Mađarskoj, uglavnom su odgojeni tako da su roditelji s njima razgovarali mađarski, djedovi manjinskim jezikom, a oni su djedovima odgovarali mađarski. Dobili su pasivno znanje jezika kojim se ne prenosi identitet. Stvar su zamrsili, i kod hrvatskoga, brojni mjesni idiomi i njihove razlike od standarda, srpsko-hrvatski učen u gimnaziji SHS... Idiomi je ostao ograničen na obiteljski dom dok je postojao i govorio se te se izgubio raspadom seoskih zajednica, a konačni udarac donijela je sveopća globalizacija.

Sve je znatno lakše dok je manjina zadovoljna što može plesati i pjevati, inače je sve puno, puno kompliciranije.

Branka Pavić Blažetin

BUDIMPEŠTA – Petnaestog rujna ove godine bit će objelodanjena prva zajednička antologija narodnosnih pisaca, pjesnika i prevoditelja u Mađarskoj u izdanju udruge Filantróp Társaság Barátság Egyesülete. Objelodanjivanje je podupiralo Stručno tajništvo odgovorno za manjinsku i nacionalnu politiku pri Uredu premijera. U antologiji su sabrana djela, na mađarskom i jeziku nacionalnih manjina, koja su u proteklih 15 godina objelodanjena u časopisu Barátság. Antologija, čija je urednica Éva Mayer, ilustrirana je radovima poznatih likovnih umjetnika. Opširnije obavijesti: Uredništvo Barátsága, baratsag@upcmail.hu, telefon: 203 2859.

PEČUH – U organizaciji Hrvatske samouprave grada Pečuha, 25. i 26. rujna u Pečuhu se održava znanstvena konferencija pod naslovom «Vjera, religija, manjine» na kojoj će osim domaćih hrvatskih istraživača sudjelovati i znanstvenici iz svijeta, a poziv je upućen i stručnjacima u Hrvatskoj.

Aktualno

Školska godina 2009/2010.

Prvoga rujna započela je 2009/2010. školska godina. Temeljem podataka Ministarstva obrazovanja i kulture, u školske klupe sjelo je 1 384 490 učenika, od čega u osnovnim školama 775 820, u stručnim školama 123 720, u specijalnim stručnim školama 9770, a u gimnazijama 203 360 te u stručnim srednjim školama 236 230 učenika. Prvi razred osnovnih škola upisalo je 99 tisuća učenika, stručnih škola 31 700, specijalnih stručnih škola 2800. Prvi razred gimnazija 43 300, a prvi razred srednjih stručnih škola 46 300 učenika.

I u novoj školskoj godini nastavlja se program Novoga znanja koji osigurava dodatnih 130–140 milijardi forinti javnom obrazovanju, dijelom iz mađarskoga državnog proračuna, a većim dijelom iz proračuna EU-a. Ta su sredstva namijenjena u prvom redu programima osiguravanja razvoja nadarenih, programa osiguravanja jednakih mogućnosti, obnovi škola te primanjima pedagoga temeljem kvalitete. Ministarstvo obrazovanja i kulture podupire besplatne, odnosno dijelom besplatne udžbenike. Opća potpora iznosi tisuću forinti po djetetu, a za besplatne udžbenike osigurano je deset tisuća forinti po djetetu. Više od 500 tisuća učenika ima pravo na besplatne udžbenike. Školska godina 2009/2010. traje do 15. lip-

nja. Razredima koji završavaju srednje i stručne škole zadnji dan nastave je 30. travnja. Broj školskih dana je 183, a u srednjim i stručnim školama 182 dana. Polugodište se zaključuje 15. siječnja. Jesenske ferije traju od 26. do 30. listopada, zimske od 23. do 31. prosinca, a proljetne od 2. do 6. travnja.

Hrvatske dvojezične škole

Svečano otvorenje 2009–2010. školske godine zbililo se i u hrvatskim dvojezičnim školama: Santovu, jedinoj školskoj ustanovi Hrvata u Mađarskoj u održavanju HDS-a, Budimpešti, Pečuhu, Koljnofu, Martincima, Bizonji i Petrovom Selu.

Svečano otvorenje nove školske godine u Santovu

Školovanje započelo devetnaest prvaša

U Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi i učeničkom domu u Santovu, ustanovi koja od 2000. godine djeluje u održavanju Hrvatske državne samouprave, u ponedjeljak, 31. kolovoza, održano je svečano otvorenje nove, 2009/2010. školske godine. Već po običaju, učenici osmog razreda dopratili su prvaše iz vrtića, koji su se na početku svečanosti, održanoj u mjesnoj športskoj dvorani, predstavili malim prigodnim programom, recitacijama na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Ravnatelj Joso Šibalin pozdravio je okupljene učenike i njihove roditelje, a prije

svega devetnaest prvaša koji će započeti svoje školovanje. U svome svečanom govoru, na hrvatskom i na mađarskom jeziku, on je uz ostalo naglasio kako će nastaviti svoj rad po tradiciji i po dosadašnjem profilu škole koja je po svemu jedinstvena u Bačkoj, zadržavši sve ono što je dosada bilo prepoznatljivo u njezinu radu. Među najvažnijim zadaćama istaknuo je razvijanje hrvatskih ustanova, vrtića, škole, i najviše učeničkog doma s posebnim ciljevima da se privuku djeca iz bliže i šire okolice.

S. B.

SANTOVO – Nakon svečanog otvorenja nove školske godine u Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi i učeničkom domu u Santovu, ustanovi koja je od 2000. godine u održavanju Hrvatske državne samouprave, saznali smo kako će Santovačka škola ove školske godine pohađati ukupno 163 učenika, od čega 19 prvaša.

BUDIMPEŠTA – U Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i đačkom domu u Budimpešti otvorenje školske godine priređeno je 1. rujna s početkom u 8 sati, u auli ustanove. Ustanova će 2009–2010. školske godine imati ukupno 244 učenika, 22 prvaša, 7 učenika u kultom i 22 učenika u 9. razredu – kazuje ravnateljica škole Anica Petreš Németh.

PEČUH – U auli Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krležu u Pečuhu, 1. rujna (utorak) u 8 sati bilo je svečano otvorenje 2009–2010. školske godine. Ustanova će ove školske godine imati ukupno 310 učenika, 24 prvaša, 20 učenika nultog i 36 učenika 9. razreda – kazuje ravnatelj škole Gabor Győrfvári.

MARTINCI – I u martinačkoj hrvatskoj osnovnoj dvojezičnoj školi otvaranje školske godine bilo je 1. rujna s početkom u 7 sati i 30 minuta. Školu će 2009–2010. školske godine u osam razreda pohađati 85 učenika, a u prvi razred upisano je 11 učenika – kazala nam je ravnateljica škole Ruža Hideg.

BIZONJA – U Bizonji, kade je lani upeljan model dvojezične nastave, 31. augusta je bilo svetačno otvaranje dotičnoga školskoga ljeta. Ljetos iz 88 školarov, u prvi razred je upisano šest mališanov, a 8. razredu će krajem školskoga ljeta zbogomdati 13 učeniki.

KOLJNOF – U Koljnofu je dugoljetna tradicija da školsko ljeto se začme svetom mašom za školare. Tako su 1. septembra, utorak, u 9 uri učeniki koljnofske Dvojezične škole „Mihovil Naković” diozimali na svečanoj maši u Hodočasnoj crikvi, a u 10 uri je bilo svetačno otvaranje školskoga ljeta. Kako je rekla direktorica osnovne škole Agica Sárközi, u 1. razredu je u školsku klup sjelo deset dice, a 8. razred će ovo ljeto završiti 17 učenikov. Od 1. do 3. razreda teče dvojezična nastava u školi, ku pohađja sve skupa 111 školara.

PETROVO SELO – Dvojezična škola u Petrovom Selu je održala svečano otvaranje školskoga ljeta 31. augusta, u pondiljak, u 17 uri. Prvi razred su začeli ljetos šestimi, a u 8. razredu 11 dice će završiti ovo školsko ljeto. Sve skupa je 82 dice u školi, a iz toga broja 71 školar se uči u dvojezičnoj nastavi, odnosno učeniki od 1. do 7. razreda.

PEČUH – Sukladno odredbama Statuta Saveza Hrvata u Mađarskoj, predsjednik Zemaljskog vijeća SHM-a Martin Ispanović sazvaio je sjednicu vijeća za 12. rujna (subota) s početkom u 11 sati, u auli Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleža (Pečuh, Szigeti út 97). Za sastanak je predložen sljedeći dnevni red: 1. Pripreme programa državnog «Dana Hrvata»; 2. Izbor i imenovanje glavnog urednika Hrvatskoga glasnika; 3. Ostala pitanja i prijedlozi. Napomena: sjednica će biti zajednička sa Skupštinom HDS-a.

BUDIMPEŠTA – U športskoj dvorani Osnovne škole «Róberta Károlya» (Budimpešta XV, Bogács u. 51–53) od 4. do 6. rujna bit će priređen četvrti Međunarodni košarkaški turnir. Na njemu će sudjelovati i Košarkaški klub Donji Kraljevec, budući da je prije pet godina potpisana suradnja između budimpeštanskog XV. okruga, Hrvatske manjinske samouprave XV. okruga, Sumartona i Donjega Kraljevca. Istovremeno Općina Donji Kraljevec organizira 4. Međunarodni voćarski sajam, koji će posjetiti članovi Hrvatske manjinske samouprave XV. okruga, László Hajdú, načelnik XV. okruga i Lajoš Vlačić, načelnik sela Sumartona. Peta obljetnica suradnje proslavit će se iduće godine u svibnju, u okvirima manifestacije «Dani Općine Donji Kraljevec».

STARIN – U suorganizaciji Mjesne samouprave i Hrvatske mjesne samouprave sela Starina, 12. rujna (subota) u naselju pokraj rijeke Drave priređuje se «Hrvatski dan». Dan se otvara natjecanjem u kuhanju i nastavlja se raznim sadržajima za djecu. U mjesnoj crkvi od 14 sati služit će se sveta misa, a potom slijedi program Streličarske udruge «Miklós Zrínyi» i nastup mještanke Orsolye Bite, KUD-a «Podravac» iz Sopja, mjesnoga Pjevačkog zbora «Biseri Drave» i ženske plesne skupine, glumca Joze Matorica i glumca, doživotnog člana komornog kazališta «Nemzeti» Lászla Pelsőczya.

BUDIMPEŠTA – Na terasama Budimpešte od 10. do 14. rujna i ove će se godine prirediti Međunarodni festival vina i pjenušca, već sedamnaesti u nizu. Posjetiteljima se nudi kušanje te kupnja vina i pjenušca, a jednako tako i šarolik kulturni program od klasične glazbe do folkloru. U okviru programa, 12. rujna uz pratnju Orkestra Vizin nastupit će Kulturno-umjetničko društvo Tanac, s koreografijama Podravski plesovi, Bunjevački plesovi i Plesovi iz okolice Pečuha.

Sjednica Saveza državnih manjinskih samouprava

Predsjednik Saveza državnih manjinskih samouprava Mišo Hepp sazvaio je sjednicu Saveza, koja je održana 24. kolovoza u Uredu Državne samouprave Grka u Mađarskoj. Za sastanak je predložen sljedeći dnevni red: 1. Pismeni odgovor državnog tajnika Ferenc Gémésia, referent: Mišo Hepp; 2. Modifikacije Izbornog zakona samouprava, referent: Jan Fuzik; 3. Izmjene i dopune Statuta Saveza državnih manjinskih samouprava sukladno rješenju Glavnogradskog suda, referent: dr. Attila Buzál; 4. Ostala pitanja.

Kako je za Hrvatski glasnik izjavio Mišo Hepp, na sjednici se raspravljalo o nekoliko veoma važnih pitanja. Jedno od njih je bilo i pismo državnog tajnika Ferenc Gémésia na koje su članovi Saveza zauzeli zajednički stav. Naime već prije više od dva mjeseca državni tajnik predložio je predsjednicima nekoliko važnih točaka za rješavanje i ponudio moguća rješenja te tražio prijedloge. Radi se o sudbini Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine, kojoj je 2009. godine uskraćen proračun za 100 milijuna forinti, a čiji se proračun nije povećavao posljednjih desetak godina, o koncentraciji sredstava namijenjenih potrebama manjina iz stavki Parlamenta, i to kod Ureda premijera te rješavanju pitanja financiranja i položaja manjinskog tiska. Na sjednici je zaključeno: kako Savez ne podržava koncentraciju sredstava jer su dosadašnji modeli učinkoviti, pogotovo ako se radi o Ministarstvu obrazovanja i Ministarstvu samouprava, a glede godišnjih proračuna državnih samouprava najbolje je da oni i nadalje ostanu u stavci Parlamenta. To daje određenu sigurnost, a i sadašnja zakonska norma to propisuje. Glede manjinskih listova kazano je kako se sredstva trebaju vratiti na bar nominalnu vrijednost iz 2008. godine. Naime kod Hrvatskoga glasnika to

znači kako je on u 2009. godini dobio osam milijuna manji proračun nego u 2008. godini. Kod rješavanja pitanja Zaklade za nacionalne i etničke manjine zastupa se stav kako se njezin proračun treba povećati. Ponudena rješenja i prijedlozi, mišljenja predsjednika državnih manjinskih samouprava, odnosno Saveza državnih manjinskih samouprava nisu naišla na odobravanje nadležnoga državnog tajnika, pa je, kako je naglasio predsjednik Saveza Hepp, čelništvo Saveza na pismo državnog tajnika Gémésia, koje ih je podosta uzrujalo, usuglašavanje postiglo i odgovor uputilo pismeno ovih dana.

Na sjednici, uz rečeno, razmotren je i prijedlog glede modifikacije Izbornoga zakona samouprava, u čemu je možda najvažniji prijedlog da se izbori i mjesnih, i županijskih, i državnih samouprava obavljaju istoga dana istom prilikom. Zaključeno je kako će se tražiti termin sastanka s nadležnim državnim tajnikom, a kako saznajemo, bit će to već 3. rujna kada će biti razgovora o stavkama državnoga proračuna za 2010. godinu, o kojem će prijedlogu Parlament glasovati na sjednici sredinom rujna, točnije, po predviđanjima, 11. rujna.

Foto: Ivan Jakšić
HGB

Treća sjednica Foruma nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj

Sukladno Planu rada Foruma, prihvaćenom na sjednici 5. lipnja 2009. godine, predsjednica Foruma Katalin Szili sazvala je sastanak Foruma nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj, koji je održan 24. kolovoza u Delegacijskoj dvorani Parlamenta. Za sastanak je predložila sljedeći dnevni red: 1a) Informacije u svezi s planom prihvaćanja pravnih regulacija na jesenskim sjednicama Parlamenta; 1b) Pregled Proračuna za 2010. godinu, formuliranje prijedloga i plan proračuna; 2) Formuliranje prijedloga za Vladu u svezi s modifikacijama pravnih propisa koje se odnose na manjine; 3) Informacije o djelovanju Parlamentarne knjižnice i Dokumentacijskog središta Europskog vijeća odnosno Knjižnice stranih jezika (mjesto: Parlamentarna knjižnica); 4) Priprema nacrtu parlamentarne odluke o pravnom statusu i djelovanju Foruma; 5) Informacije o međunarodnim programima; 6) Konzultacija s predstavnikom Vlade; 7) Ostala pitanja.

Na sastanku kojem su, uz predsjednike državnih samouprava svih 13 nacionalnih i etničkih manjina, sudjelovali i predstavnici parlamentarnih frakcija i nadležni državni tajnik Ureda premijera, predsjednica Parlamenta ujedno i predsjednica Foruma Katalin Szili najavila je svoj skori odlazak s dužnosti. Naime ona daje ostavku na mjesto predsjednice Parlamenta i posvetit će se poboljšanju ugleda svoje stranke. Između ostaloga, kako je za Hrvatski glasnik kazao predsjednik HDS-a Mišo Hepp, na sastanku je bilo riječi o nacrtu državnoga proračuna za 2010. godinu. Zaključeno je, nakon što je kazano kako će predstavnici manjina o tome svoje mišlje-

nje moći iznijeti na sastanku s nadležnim državnim tajnikom Ferencom Gémesiem, 3. rujna, kako se još jednom očigledno krši zakonska odredba koja kazuje kako se mjesec dana prije dostavljanja proračuna na glasanje Parlamentu on mora predočiti i državnim manjinskim samoupravama.

Hepp je naglasio kako smo još jednom svjedoci očitoga dokaza kako mađarska politika šikanira manjine, dodavši kako postoje ipak nade da po nacrtu proračuna sredstva u 2010. godini neće biti smanjena u odnosu na 2009. godinu. Dodao je kako je s čuđenjem čitao mađarski tisak nakon sjednice Foruma i izjavu Katalin Szili u svezi s parlamentarnim

zastupstvom manjina. O tome nije bilo riječi na sastanku Foruma. U svojoj izjavi, kako prenose brojni mađarski mediji, Szili je naglasila kako bi se u jesen trebao pred Parlamentom naći zakon kojim bi se riješilo pitanje parlamentarnog zastupstva manjina. Hepp je dodao kako je državnim predsjednicima već na prethodnim dogovorima rečeno kako u 2010. godini ne postoji šansa rješavanja toga pitanja, o njegovu rješenju može se razmišljati tek u pripremi izbora 2014. godine, premda predsjednici državnih samouprava u svojim istupima stalno naglašavaju kako je to neriješeno parlamentarno zastupstvo manjina kršenje ustava i zakona. *HGB*

Szili: ove jeseni može biti donesena odluka o parlamentarnom zastupništvu manjina

Ove jeseni može biti donesena odluka o parlamentarnom zastupništvu domaćih manjina – reče predsjednica Mađarskog parlamenta na godišnjem vijećanju veleposlanika održanog u Ministarstvu vanjskih poslova. Prema riječima Katalin Szili, u dokumentu će se odrediti do kada i na koji način će se osigurati parlamentarno zastupstvo manjina u Mađarskoj. Na radnom sastanku diplomata premijer Gordon Bajnai zauzeo se za daljnje proširivanje Europske Unije i ponovno podržao pristup Hrvatske, Srbije i Albanije. Postoji volja sa strane Vlade da se ove jeseni može donijeti odluka koja će odrediti do kada i na koji način će se osigurati parlamentarno zastupništvo manjina – priopćila je Katalin Szili, predsjednica Mađarskog parlamenta, na sastanku veleposlanika u srijedu, 26. kolovo-

za, u Budimpešti. Po mišljenju Katalin Szili, mora se jačati regionalna uloga Mađarske, treba dosljedna politika sa susjedima, i mora se obratiti pozornost na nacionalnu politiku. U svezi s tim govorila je o djelovanju Foruma mađarskih zastupnika u Karpatskom bazenu (KMKF), koji će u rujnu otvoriti svoj ured u Bruxellesu, pa će tako i prema Europskoj Uniji učinkovitije posredovati u zastupanju interesa mađarskih zajednica u Karpatskom bazenu. Kako reče, Forum je dobar primjer za to da u unutarnjoj politici u Mađarskoj ima načina za donošenje odluka i suradnju konsenzusom.

Podsjetila je da pitanje parlamentarnog zastupništva manjina u Mađarskoj od 1992. godine nije riješeno, zbog čega je i sama pocrvenjela prigodom nekih međunarodnih razgovora ili sastanaka. Prizvala je: na njezinu inicijativu Mađarski je parlament utemeljio Forum nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj, koji privremeno osigurava parlamentarno zastupništvo manjina.

Predsjednica Mađarskog parlamenta na sastanku veleposlanika reče: nada se i tome da parlamentarni i lokalni izbori neće uzrokovati zastoj u pripremama za predsjedanje Europskom Unijom 2011. Dodala je: radna skupina koju je osnovao Parlament, može osigurati neprekinutost jer su za uspjeh zainteresirane sve snage u Parlamentu.

S. B.

UDVAR – U organizaciji mjesne samouprave sela Udvara, 5. rujna 2009. godine priređuje se tradicionalni Dan sela, koji obiluje programima, među njima, u prijepodnevnim satima, onima športskoga karaktera, u ranim poslijepodnevnim satima, s početkom u 14 sati, počinje kuhanje na otvorenome. Za vrijeme kuhanja goste će zabavljati duo Kovač. Kulturni program počinje u 19 sati, a u sklopu njega nastupaju: KUD Baranja iz Pečuha, plesači Umjetničke škole Kapronczay, Aerobic grupa PACS iz Udvara. U 20 sati samostalan koncert ima Mario, proslavljeni harmonikaš, slijedi vatromet i bal uza svirku Orkestra „Veseli Udvarci”.

PEČUH – U organizaciji Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu i Društva za čuvanje vojnih običaja, 7. rujna položiti će se vijenci sjećanja kod kipa Nikole Zrinskoga pri zgradi Medicinskog fakulteta u sklopu proslave „Dana Zrinskih”. Priredba počinje u 11 sati, uz podizanje stjegova, intonaciju mađarske i hrvatske himne te svečane govore. Uz narečeno položiti će se i vijenci sjećanja kod spomen-ploče koja stoji na pročelju zgrade Medicinskoga fakulteta u spomen hrvatskog pisca Miroslava Krležu koji je proveo dvije godine svoga školovanja u pečuškoj ispostavi vojne škole Ludovikum.

Metodička konferencija HDS-a

VRŠENDA – U organizaciji Udruge šokačkih Hrvata u Vršendi, hrvatski vjernici tog naselja i susjedne Sajke, njih pedesetak, 5. rujna hodočastit će u Požegu. Za vrijeme boravka oni će upoznati znamenitosti grada Požege, a na Trgu Svetog Trojstva uživati će u festivalu „Zlatne žice Slavonije”. Naime i ove se godine održava taj tradicionalni požeški festival. Od 3. do 5. rujna na spomenutom trgu vladat će odlična atmosfera uz pjesmu, vino i tamburicu. Prva, poluzavršna večer održava se 3. rujna (četvrtak), a program se sastoji od požeške berbe grožđa i retrospektive 1969. do 2009. Prvi je festival održan 1969. godine pod nazivom „Muzički festival Slavonije“, stoga je Požega, uz Opatiju, Zagreb, Split i Krapinu, postala festivalski grad.

PEČUH – Peto znanstveno savjetovanje o Romima održava se 12. rujna o kojima svoja izlaganja drže povjesničari i kulturolozi. Romi u velikom broju dijele sudbinu i s hrvatskim življem u raznim naseljima, poglavito na jugu zemlje. O mitskom biću divu kod slavenskih naroda, Mađara i Roma govorit će Đuro Franković. Izlaganja se tiskaju dvogodišnje, tako da su već dva opsežnija sveska ugledala svjetlo dana.

UNDA – Hrvatska manjinska samouprava sela organizira hodočasno putovanje k Trsatskoj Mariji od 7. do 9. septembra. Najavilo se je već od 15 putnikova, ki će pogledati Rijeku ter Lovran. Mjesna Hrvatska manjinska samouprava će iz naticanj financirati putne stroške.

PETRIBA – U zajedničkoj organizaciji mjesne i hrvatske manjinske samouprave, u naselju će 12. rujna organizirati Berbenu povorku na koju pozivaju kulturne udruge okolnih mjesta. Utemeljenjem mješovitoga pjevačkog zbora, u naselju je oživio kulturni život i članovi su odlučili da će utemeljiti kulturno-umjetničko društvo, koje će biti i registrirano na registarskom sudu.

KOLJNOF – Slijedeći vikend u ovom naselju minut će u bogatom druženju i veselju. Samouprava Koljnofa skupa s Društvom „Zajedno za Koljnof“ organizira trgadbenu feštu ka će se popasti 11. septembra, u petak, s hrvatskim diskom. U subotu u sedmi je budjenje sela na muziku, u 9 uri se začme taborska maša u na Glavnom trgu postavljenom šatoru. Od 10 uri prvenstveno mlađe generacije imaju priliku zabavljati se pri naticanju u moljanju i zanimanju ručne šikanosti. Otpodne od 15 uri se gane trgadbena povorka od Ulice mira, ka će razveseliti ljude još i u Malom Koljnofu. Od 17.30 uri u kulturnom programu nastupaju koljnofski dičji tancoši, ženski zbor Golubice, mjesni tamburaši i plesna grupa Koljnofsko kolo. Veseljake još uvečer čeka bal s Pinkicom. Kako je rekla kulturna djelačica sela i jedna od glavnih organizatorova Monika Taschner-Egrešić, priredbu materijalno potpomaže i Skupščina Jursko-mošonsko-šopronske županije.

Mišo Hepp

Ernest Barić

Gabor Györfvári

Jozo Solga

Janja Živković-Mandić

Anka Bunjevac-Polić

Zoltan Gatai

U organizaciji Odbora za odgoj i obrazovanje HDS-a, u školskom centru Miroslava Krleže u Pečuhu 27. i 28. kolovoza održana je dvodnevna metodička konferencija koja je okupila 110-ak sudionika, pedagoga iz škola u kojima se predaje hrvatski jezik u Mađarskoj. Nazočne je uime domaćina pozdravio ravnatelj Školskog centra Miroslava Krleže i predsjednik Odbora za odgoj obrazovanje HDS-a Gabor Györfvári, a konferenciju svečanim pozdravnim riječima otvorio je predsjednik Skupštine HDS-a Mišo Hepp. Konferenciji je nazočio i zamjenik predsjednika HDS-a Đuso Dudaš.

Predsjednik HDS-a Mišo Hepp između ostaloga uputio je oštre kritike na znanje hrvatskoga jezika kod djece osnovnoškolske dobi. Kazao je kako brojka sudionika konferencije ohrabruje organizatore, ali je to i prigoda da se otvoreno progovori o nedostacima i problemima hrvatskoga školstva u Mađarskoj. Nažalost, naša djeca gotovo i ne govore hrvatski jezik, reče Hepp dodavši kako mu je poznato da se radi doista u specifičnim okol-

nostima koje se razlikuju od škole do škole. Cilj je sačuvati nastavu hrvatskoga jezika u školama gdje je danas ima i proširiti tamo gdje je to moguće. Treba pridobiti i roditelje i djecu, i to je jedan od zadataka hrvatskih „manjinskih” pedagoga. Roditeljska je kuća oslabjela, i na školama je ostao golem posao, nadoknaditi ono što dom i roditelji propuste... Ali, nažalost, ne samo da djeca međusobno govore mađarski nego nemaju primjer ni kod svojih nastavnika u školi i školskim hodnicima koji također međusobno razgovaraju mađarski. Treba stvarati naviku govorenja na materinskom jeziku, otjerati mogući sram i podmuklo ugrađivane komplekse govorenja materinskoga jezika te izgrađivati ponos temeljen na znanju materinskoga jezika, kazao je Hepp, i naglasio kako HDS ulaže znatna sredstva, godišnje više od 13 milijuna forinti u organizaciju Croatiadina sustava natjecanja i u jezične tabore. I dok djeca odrecitiraju podugačku pjesmu bez greške, na pitanje iz koje su škole, ne znaju dati odgovor. Ako se ova tendencija nastavi,

nećemo imati djece. Nalazimo se u 24. satu, kazao je Hepp dodavši kako ipak misli da još uvijek zajedničkim snagama Hrvati mogu obrnuti kazaljku za što su potrebni upravo pedagozi, oni koji su nazočili konferenciji.

Nakon uvodnog slova predsjednika HDS-a slijedila su plenarna predavanja. O promjenama u financiranju manjinskih ustanova izlagao je Jozo Solga, voditelj HDS-ova Ureda, o stanju hrvatskoga „manjinskog” jezika i hrvatskoga „većinskog” jezika predavanje je održao Ernest Barić, ravnatelj ZZHM-a. Na temu Od škole u kojoj se predaje jezik do dvojezične (ili obrnuto?) predavao je Gabor Győrvári, ravnatelj HVOŠGUD-a Miroslava Krleže, a najnovije Croaticine udžbenike serije Moj hrvatski predstavila je autorica Anica Torjanac. Ona je održala predavanje o metodičkim elementima kojima se rukovodila pri sastavljanju udžbenika. Nakon plenarnog dijela sudionici konferencije imali su prigodu po izboru sudjelovati u temi Niveliranje znanja hrvatskoga jezika kod prvoškolaca. O niveliranju znanja hrvatskoga jezika kod učenika 1. razreda predavanje je održala Vesna Velin i Ester Bogárdi o niveliranju znanja hrvatskoga jezika kod učenika 3. razreda predavala je Eva Daskalov i Marija Kovačević. Predavačice su učiteljice HVOŠGUD-a Miroslava Krleže.

Poslijepodnevni rad nastavljen je po sekcijama s različitim temama: financiranje ustanova i integracijski programi, razvijanje programa i pomagala, metodika nastave jezika, digitalni obrazovni materijali, strateški plan razvoja hrvatskoga školstva u Mađarskoj. Voditelji sekcija bili su Ernest Barić i Gabor Győrvári. Drugi dan konferencije također je protekao radno. U plenarnim predavanjima sudionici su imali prigode poslušati predavanje naslova Pitanja i rješenja u početnom učenju hrvatskoga jezika gimnazijalaca predavača Zoltana Gataija, profesora HVOŠGUD-a Miroslava Krleže, potom predavanje Udžbenik kao osnovno pomagalo u nastavi hrvatskoga jezika, predavačice Janje Živković-Mandić, profesorice HVOŠGUD-a Miroslava Krleže, autorice udžbenika, pa predavanje naslova „Od vrtića do mature – koliko je dodatna vrijednost učenju hrvatskoga

jezika u sklopu institucionalnoga programa?” predavača Gabora Győrvárija, ravnatelja HVOŠGUD-a Miroslava Krleže i nakraju predavanje Učenje hrvatskoga jezika u dječjem vrtiću putem igre i situacija predavačice Anke Bunjevac-Polić, odgojiteljice HVOŠGUD-a Miroslava Krleže. Ispred izdavačke kuće Namzeti Tankönyvkiadó o hrvatskim izdanjima govorile su glavna urednica Edit Tákcacs i urednica Aleksandra Kovács.

Nakon plenarnih izlaganja rad je nastavljen u sekcijama, a raspravljalo se na ponudene teme: odgojiteljice i učitelji razredne nastave, autori i prevoditelji udžbenika, metodika nastave jezika, razvijajući obrazovnih materijala.

Odgovornost politike

U Mađarskoj djeluje 114 hrvatskih manjinskih samouprava. Po zakonu, kazao je Jozo Solga, hrvatskim pedagogima na metodičkoj konferenciji u organizaciji HDS-a, nijedan se mjesni proračun ne može prihvatiti bez suglasnosti hrvatske samouprave koja djeluje u tom selu ili gradu. Hrvatska samouprava ne bi trebala pristati na proračun ako se to kosi s interesima hrvatske zajednice. Neka se hrvatske samouprave u svojim sredinama uključe u donošenje seoskih proračuna i u njemu neka se izbore za svoja prava, kazo je Solga.

Nazovimo svoj jezik imenom

Nazovimo svoj jezik imenom, naglasio je između ostaloga u svom predavanju Ernest Barić. Hrvatski je jezik svugdje isti, hrvatski standardni jezik i svi ga moraju znati. U jeziku kao „sustavu” sve je moguće, ali jezik kao „norma” propisuje ono što svi trebaju znati i učiti. Govoreći o hrvatskom jeziku u Mađarskoj, kazao je, „nomen est omen”, ime je znak. Što se ogleda i u imenu i prezimenu Hrvata u Mađarskoj. Ako mi ne komuniciramo na hrvatskom jeziku, on nije ni milozvučni niti je jezik, naglasio je Barić. Mjesni idiomi se gube, a ono što je njihova značajka, svi su oni dopušteni kao dio mjesne identifikacije, ali se zna što je ono što spaja. Barić je zaključio kako su hrvatski mjesni

idiomi u Mađarskoj nestali, nestaju... Upitao je slušateljstvo: Gdje se vi služite hrvatskim jezikom? Naglasio je kako su Hrvatima u Mađarskoj nabijani kompleksi manje vrijednosti. Između ostaloga kao primjer naveo je tablice naselja koje trebaju biti napisane istim tipom slova, istom bojom i istom veličinom na dva jezika. Takve stvari treba rješavati, a postojeće propise u interesu manjinskih zajednica potrebno je što skorije mijenjati.

Piramida identiteta

Između ostaloga u svom predavanju Gabor Győrvári je ukazao na činjenicu i opasnost parohijalističkoga gledanja po kojem se ne razlikuju kulture i po kojem se smatra da su sve kulture iste. U Mađarskoj ima tek šest dvojezičnih škola, što je malo. Trebamo jasno razgraničiti naše stvarne potrebe te one pojave koje su često uvjetovane tek financijskom motivacijom, jer očuvanje hrvatske manjinske kulture u Mađarskoj treba imati svoju jasnu strategiju. Trebaju nam takvi programi koji su za zajednicu, programi za društvenu rekonstrukciju. Često je glavarina pogodna za manipulacije i manjinski se program uvodi radi smanjenja troškova uzdržavanja ustanove. Takvi slučajevi neće Hrvatima u Mađarskoj mnogo koristiti jer oni ne razvijaju djecu i učitelje u smjeru hrvatske svijesti... Ako pedagozi, osobe imaju komplekse, onda i ustanove u kojima rade imaju komplekse. Moramo jasno naglasiti, kada učite engleski, to je dobro zato da bi se njime mogli služiti primjerice u EU, ali vaš je prvenstveni zadatak naučiti hrvatski jezik. Dobro poznavanje materinskoga jezika temelj je piramide izgradnje nacionalnog identiteta, bez čega je nemoguće početi graditi. Na temelj se nadograđuju, OVIM REDOM, dobro poznavanje kulture, tradicije i običaja vlastite manjinske zajednice, živa tradicija i manjinski običaji u obitelji, poznavanje povijesti i kulture matičnoga naroda, aktivna uključenost u formiranje života manjine i na samom vrhu izgrađeni i prenosivi manjinski identitet koji moramo postići želimo li se očuvati.

Foto: Ákos Kollár
Branka Pavić Blažetin

„Tamburica uz oganj” prvi put u Kisegu

Nova mogućnost u izboru prikograničnih projekta

Hrvatsko kulturno društvo u sridnjem Gradišću u Austriji već desetljetnu tradiciju čuva s ljetnim priredbama pod nazivom „Tamburica uz oganj”. Zvečega u sridnjem Gradišću organizirane tamburaške večeri uz taborski oganj mogućnost nudjaju za skupno jačanje publiki. Sumiranje prošlih deset ljet je pozitivno. „Ljudi rado dođu na ove zabavne večere. Zvana toga je narastao broj tamburaških grup ke sudjeluju na ovi priredba” – je rekao koordinator Stanko Horvat.

U priredbu „Tamburica uz oganj” je prvi put zapleten i Kiseg prik Hrvatskoga kulturnoga društva iz Austrije. Ideja ovoga prikograničnoga projekta med austrijski i ugarski Hrvati hvali Waltera Weidingera, peljača ansambla „Nostalgije”. Utemeljitelj ovoga sastava pred osmimi ljeti je bio Mirko Berlaković, školski direktor u mirovini iz Velikoga Borištofa. Pred dvimi ljeti kada je odstupio od ove funkcije, vidio je da člani ove grupe i stručno i moralno znaju već dalje nositi, pomoću pjesam, hrvatski jezik, mentalitet i identitet hrvatskoga človljka. Mirko Berlaković je prvi med prvimi i u tom da sa svojom osobnom peldom nam pokaže kako se vežu i gaju ljudski kontakti med Hrvatima u Austriji i Ugarskoj. Novoutemeljena „Nostalgija” već u sebi nosi otvorenu granicu jer člani su ne samo iz raznih sel nek i iz raznih orsagov, tako i Marija Kirchknopf iz Prisike ter Imre Harsányi iz Kisega rado sviraju u spomenutom sastavu. „Mi smo svi jednakopravni u grupi, skupa nas je dobrinilo da volimo mužiku, s veseljem igramo i drago nam je da razveselimo druge ljude. Za nastup u Kisegu sam prosio odobrenje od Stanka Horvata, i pozitivno podupiranje HKD-a je omogućilo da smo mogli doći u Kiseg” – je rekao Walter Weidinger.

Na kiseškom Glavnom trgu 1. augusta, u subotu, u osmi ura navečer slab dim taborskoga ognja, ljubljene hrvatske jačke su čekali sve zainteresirane u predvorju hotela „Strucc”.

Veliki izbor jačak su dostali fotokopirano gosti, da pomažu u skupnom jačanju. Nove melodije, vesele i šarolike jačke sve bolje su ugrijale svirače i publiku. Hrabriji su zatanicali i na vrhuncu dobrog raspoloženja za „tamburice uz oganj” su nečekano doprimili jednu mladu, lipu zaručnju (iz rodbine Kolnhofer).

Pred zaručnjakom su ju simo srahnili nje prijatelji. No muški spol Nostalgije i gosti Strucca su ju iz ruke u ruku davali i dobro su ju istancali. S narodnim običajem obogaćena večer je uz jilo i pilo i s bezbrojnim jačkami završena po polnoći.

Marija Fülöp-Huljev

HRVATSKI JANDROF – Hrvatski akademski klub od 4. do 7. septembra priredjuje svoj centralni program, trodnevni sastanak mladih Gradišćanskih Hrvatov. Kako piše HAK u pozivnici, tradicija Dana mladine se gaji jur od 35 ljet, a ljetos je domaćin ove manifestacije Hrvatski Jandrof (u Slovačkoj). U školskom vrtu 4. septembra, u petak, otpodne u 15 uri se začme program za školsku dicu pri šarenom naticanju na kom sudjeluju gradišćanski učenički iz Austrije, Ugarske i Slovačke.

U 19 uri slijedi oficijelno otvaranje u domu kulture uz moto „Skupa jači nek željezo“, u duhu 20. obljetnice po padu Željeznoga zastora na ovom prostoru. Muzički okvir će stvoriti Jandrofski tamburaši. Raspoloženi gosti će se moći od 21 ure dalje zabavljati pri koncertu Čungama, Prljavoga kazališta, Gustafia, Kacavide. U subotu na skupnom objedu će taboraše, ki će noćevati u Hrvatskom Jandrofu, pogostiti mjesna mladina pri objedu. U 13 uri, s ciljem upoznavanja okolice i ljude sela, se gane kviz, športska igra i serija rali ganjkov. U 17 uri pri diskusiji je predložena zanimljiva tema, s novim manjinskim zakonom u Slovačkoj, koji je jur i dosad izazvao velika natezanja i oštre reakcije sa strane manjin, poki dob ta nedvosmisleno kani skratiti manjinska prava u dotičnoj državi. Pri koncertu, početo od 21 ure, nastupaju Pax, Elektriikeri, Jelena Rozga (bivša pjevačica Magazin) i Zetori. Nediljna maša u 11 uri će otvoriti zadnji dan omladinskoga spravišća, a od 15 uri je predvidjen festival zborov pri kom sudjeluju jačkarni zbor iz Čeprega, Medjunarodni folklorni ansambl, Klapa Staro vino, Čunovski bečari, Muško jačkarno društvo, Klapa Jić i Tamburica Bijelo Selo. Zadnji večer Dana mladine će minuti s koncerti Melodie, Mladih Jandrofcev i Meteora.

Trenutak za pjesmu

Dobriša Cesarić

Lijepa naša...

Neki je bogalj stao na uglu
i reska se svirka čuje sve jače.
Pjesma je, koja pada s visine,
i sada u verglu, u predgrađu plače.

Samo još djecu oko sebe skuplja,
kad se po zraku sa prašinom lije.
Tako na ulici umiru eto
velike naše melodije.

Al čini se: stara arija vrišti
kao da vapije oslobođenje
iz proklete sprave. Kao da čeka
u drvenom grobu na novo rođenje.

Počasni građanin sela Čavolja

Dr. Mišo Mandić

Kao priznanje za višedesetljetni istaknuti rad na polju školstva, odnosno u interesu razvoja sela, umirovljenom ravnatelju škole dr. Miši Mandiću dodijeljeno je odličje Seoske samouprave «Počasni građanin sela Čavolja». Priznanje koje se dodjeljuje drugu godinu za redom, uručeno mu je u okviru svečane sjednice Seoskog vijeća u mjesnom domu kulture, a u povodu nacionalnog blagdana 20. kolovoza, dana Svetog Stjepana kralja i mađarske državnosti. Nagrada za selo Čavolj dodijeljena je pak umirovljenom Ferencu Rancsóu za višedesetljetni istaknuti rad na polju športa, odnosno odgoja i poučavanja mladih na ljubav prema nogometu. Odličja im je u ime Seoske samouprave uručio načelnik sela János Berta, koji se uvodno osvrnuo na značaj nacionalnog blagdana i njegovo značenje za našu današnjicu. Na svečanosti se okupilo tridesetak vijećnika, uzvanika i poštovatelja nagrađenih, a nakon svečanosti održan je i prigodni prijam u povodu nacionalnog blagdana i u čast nagrađenih Čavoljaca. Dr. Mišo Mandić je ne samo zahvalio na priznanju nego i osvrnuo na ono najvažnije u čovjekovu životu, a to su vjera, njegovanje trajnih vrijednosti i očuvanje tradicija. Svečanosti je nazočio i Stipan Mandić, predsjednik Hrvatske manjinske samouprave, koja je podržala prijedlog da se priznanje počasnoga građanina dodijeli dr. Miši Mandiću, uvjeren da je on to svojim radom i zalaganjem za selo zaslužio.

Kako je tom prigodom u obrazloženju dodjele nagrade istaknuto, dr. Mišo Mandić rođen je 4. rujna 1928. godine u Čavolju. Učiteljsku diplomu stekao je u Baji, a diplomu srednjoškolskoga profesora i doktorat u Segedinu. Počeo je kao salašarski učitelj, a umirovljen kao ravnatelj škole. Organizirao je Bunjevački klub i kulturnu grupu. Istaknuo se istraživačkim i društvenim radom. Bio je parlamentarni zastupnik i generalni tajnik nekadašnjega Demokratskog Saveza Južnih Sla-

vena. Utemeljio je Zavičajni muzej, organizirao Krug prijatelja za upoznavanje domovine. Do danas je član Mađarskog etnografskog društva i Državnog zavoda za upoznavanje domovine. Međuvremeno piše kroniku sela, te publicira znanstvene radove s pedagoškim, prosvjetnim, etnografskim i narodnosno-političkim temama. Istražujući prošlost bunjevačkih Hrvata, objavio je domalo 20 knjiga. Istaknuti je učitelj i pedagog nagrađen Odličjem „János Csere Apáczai”. Dobitnik je odličja Hrvatske državne samouprave za životno djelo i Županijske samouprave Bačko-kiškunske županije «Za županijske manjine». Za životno djelo 2008. godine dobio je i Odličje Viteškog križa Republike Mađarske, koji mu je uručila Katalin Szili, predsjednica Mađarskog parlamenta.

Dr. Mišo Mandić nije skrivao radost zbog priznanja koje je dobio od svog sela, i kako reče načelnik sela János Berta, od svojih

suseljana. Njegov se rad može opisati jednom riječju, a to je lokalpatriotizam. Voljeti i raditi za svoje selo. Nakon svečanosti uz ostalo nam reče:

„To nije priznanje samo za mene, već za sve društvene djelatnike koji se zalažu za naše selo, za naš narod, i za naše Bunjevce, i za druge, ali u prvom redu za svoje selo.

Lokalpatriotizam za mene znači raditi za zavičaj, od prvog trenutka, kad se čovjek rodi u jednom selu, i cijelog svog života živi i radi u njemu kao ja, onda ne može drukčije raditi. Taj osjećaj dolazi sam od sebe. Ne treba to učiti, ali druge treba na to poučiti da poštuju prošlost, sve one trajne vrijednosti, tradicije, jer samo na tome mogu graditi sadašnjost i budućnost. Kao što sam i rekao, ne može sve očekivati od škole, već kao nekada u obitelji treba pobuditi ljubav prema materinskom jeziku, prema poštenju i drugim ljudskim vrlinama. Kad čovjek dođe do tih godina kao ja, onda mora dati račun, što sam radio u svom životu, jesam li sve učinio za svoj narod iz kojega potječem.

Ne želim biti neskroman, ali sa salaša do doktorata ne bih došao bez svojih roditelja, bez poštivanja svojih predaka.

Kako nam reče čika Mišo, ne prestaje raditi sve dok može držati pero u ruci, a već i sad ima dovoljno materijala, 12–13 gotovih studija, za jednu knjižicu, sage, novele, pripovijetke samo iz Čavolja, na bunjevačkoj ikavici, primjerice Didin salaš, Bunjevački salaši i drugo.

Iako, kako čika Mišo kaže, nije etnograf jer je sakupljač i istraživač našega materijalnog blaga postao samouko, iz ljubavi prema očuvanju naše materijalne i duhovne baštine, kao utemeljitelj seoskoga Zavičajnog muzeja i njegov voditelj do danas dao je izniman doprinos spašavanju materijalnog i duhovnoga blaga tronacionalne zajednice u Čavolju, među njima i bunjevačkih Hrvata. Ne samo poticaj nego i putokaz za budućnost.

S. B.

Bogatstvo...

Novoutemeljeni koljnofski sastav Štrabanci

O Manjinskom izbornom zakonu

U uredu Skupštine Zalske županije u Jegerseku László Vajda, predsjednik Odbora za nacionalne i etničke manjine Zalske županije, sredinom kolovoza inicirao je konferenciju smatravši potrebnim usuglasiti mišljenja u svezi s pojedinim dijelovima Manjinskog izbornog zakona. Među ostalima konferenciji su nazočili Jozo Solga, voditelj Ureda Hrvatske državne samouprave, Jože Takač, član Odbora za pravna pitanja HDS-a, i Ladislav Penzeš, predsjednik Hrvatske manjinske samouprave Zalske županije. Raspravljalo se na niz tema, tako o ukinuću registracije pripadnika nacionalnih i etničkih manjina, o nedostacima Zakona po kojem se najmanje 30 osoba mora registrirati, ali zastupnikom se može postati i samo s jednim glasom, a time i predsjednikom ili zastupnikom mjesnih, županijskih i državnih samouprava, o problemu kako manjinski kandidati ne mogu krenuti kao nezavisni, nego samo kao kandidati neke civilne udruge. Raspravljalo se i o diferenciranoj potpori, o postizanju mandata s povlaštenošću....

Nakon konferencije Jože Takač, član Odbora za pravna pitanja Hrvatske državne samouprave i dopredsjednik Hrvatske manjinske samouprave Zalske županije, za Hrvatski glasnik rekao je između ostaloga:

– Naša županijska samouprava, kao i Hrvatska državna samouprava, dobila je pozivnicu i otišli smo na konferenciju. Trebam reći da mi nije jasno zbog čega se sada organizira konferencija s takvom tematikom, tj. izmjenom Manjinskog izbornog zakona. Izbori će biti iduće godine i ne vjerujem da bi Manjinski zakon mogao stići još ove godine pred Parlament. Onaj tko zna kako se donose zakoni, odnosno mijenjaju, zna kako je to duga procedura. Ako želimo mijenjati Manjinski izborni zakon, trebamo početi raspravljati o njemu već idućeg ljeta u nadi da će ga 2013. g. mijenjati, i da će izbori 2014. g. biti održani već po izmijenjenom zakonu. Ja osobno s nekim naznačenim mogućim izmjenama predloženim na konferenciji se ne slažem.

Između ostaloga, govoreći o zakonskim izmjenama, nastavlja Takač, predloženo je da se zбриše registracijska lista, a da se kandidati vrlo dobro filtriraju. To bi se postiglo osnivanjem odbora koji će odrediti je li kandidat pripadnik određene manjinske zajednice, a drugo da opet svaki građanin ima pravo glasovati i na manjinskoj listi. S ovima je problem da su protuustavni. Ustav jasno kaže, pravo je manjina da svoje društveno uređenje sama organizira, i time je izrečeno da onaj tko ne spada u manjinu, nema pravo na to. Drugi je problem s time da postavljanjem odbora lišava se pravo na slobodan izbor identiteta. Jedan čovjek ne može odrediti identitet drugog čovjeka, a i u današnjem zakonu postoje uvjeti po kojima netko može biti kandidat, npr. znanje jezika, preporuka neke manjinske organizacije. Po mom sudu to treba ostati tako. Registriranje je također nedavno prihvaćeno, mislim da manjinsku zajednicu nekako treba definirati. Predložio sam, ako ne žele registracijsku listu, neka bude tzv. usmeno registriranje. To izgleda tako da ako tko uđe na glasovanje, glasač sam traži ili ga pitaju hoće li i manjinsku listu. Tada se ništa ne potpiše samo se računa broj izdanih manjinskih listića. Inače ja prihvaćam registracijsku listu, možda i pokazuje aktivnost jedne zajednice, mislim da to nije dobro ni za samu manjinu da ništa nije provjeravano, nije ni etički.

Na pitanje novinarke Hrvatskog glasnika

Jože Takač

kako bi se mogao riješiti povlašteni mandat manjina Takač kaže: Godine 2005. prihvaćen je Manjinski izborni zakon, koji je i sada na snazi i s njim je prihvaćena i registracijska lista, time su manjine lišene prava povlaštenog mandata, naime to je moglo funkcionirati samo onda kada su i pripadnici većinskog naroda mogli glasovati na manjinsku listu. Tada je Parlament donio odluku da će do 31. siječnja 2006. g. donijeti zakon o povlaštenome mandatu manjina, ali to ni do danas nije učinjeno. Mislim da bi se moglo dosta jednostavno riješiti, npr. mogla bi se odrediti razina postignutih glasova i na manjinskim izborima, koji bi trebao postići npr. 10% glasova kandidata lokalnih izbora koji je izabran s najmanjim brojem glasova. Smatram da tako izabrani kandidat zavređuje mjesto u mjesnom vodstvu, pogotovo ako su u mjestu ili u gradu 10% žitelja pripadnici nacionalne manjine.

O problemu opozivanju Takač kaže kako opozivanje u demokraciji baš i nije prisutno, nije tako ni u Parlamentu ni u mjesnim samoupravama, onda zašto bi trebalo biti tako kod manjinskih samouprava? Izbori su zato da se na demokratski način izabere kandidat i onda neka se on prihvaća na četiri godine. Neki rekoše da je opozivanje nužno zato što ima takvih zastupnika koji ne idu na sjednice pa i ne rade, ali u Manjinskom izbornom zakonu stoji: ako tko godišnje nijedanput nije nazočio sjednicama, automatski prestaje biti zastupnikom. Možda bi se tu moglo mijenjati da polugodišnje ili tromjesečno koliko puta mora biti nazočan. Kod predsjednika Takač opozivanje ne smatra isključivim jer njega

bira peteročlana samouprava i biva da predsjednik ne zastupa interese većine. Tada većina, tj. najmanje tri zastupnika mogla bi opozvati predsjednika.

Govoreći o diferenciranoj potpori manjinskim samoupravama o čemu je bilo riječi i na konferenciji Jože Takač za Hrvatski glasnik kazuje kako je smiješno da se želi ukinuti ono za što smo se tako mnogo borili, da samouprave koje više rade dobivaju i više potpore. Jedino bi trebalo kriterije mijenjati prema kojima se danas daju bodovi, jer oni ne oslikavaju djelovanje manjinskih samouprava. U većini mjesta manjinske samouprave djeluju kao kulturne organizacije, a diferencirana potpora govori o održavanju ustanova. Ima i takvih samouprava koje samo odluke stvaraju na papiru iza kojih nema nikakve djelatnosti, stoga bi kriterije trebalo preraditi.

Po njemu, cilj je konferencije bio da se postigne sporazum među manjinama oko pojedinih dijelova Manjinskog izbornog zakona, ali to je vrlo teško, kao što je bilo uvijek teško i u drugim pitanjima, naime manjine su u različitim položajima i upravo zbog toga drugi su im i problemi. Zapravo, opet se ispostavilo da bi bila potrebna tri manjinska zakona, ali to je vrlo teško, kao što je bilo uvijek teško i u drugim pitanjima, naime manjine su u različitim položajima i upravo zbog toga drugi su im i problemi. Zapravo, opet se ispostavilo da bi bila potrebna tri manjinska zakona, jedan za etnikume koji imaju najviše socijalnih problema, dva za manjine, jedan za pet većih i jedan za osam malih manjina. Možda bi se interesi tako mogli najbolje raspodijeliti. Naravno, to je nemoguće, ali unutar Manjinskog zakona mogle bi se neke stvari diferencirati i po brojčanosti manjina jer zna se da su drugi ciljevi manjine sa sedamsto-osamsto članova ili onih kojih ima iznad dvadeset ili čak sto tisuća.

Beta

BUDIMPEŠTA – Sukladno odredbama Pravilnika o organizaciji i radu Hrvatske državne samouprave, predsjednica Odbora za pravna pitanja Kristina Kraner sazvala je sjednicu Odbora, koja je održana 31. kolovoza (ponedjeljak) s početkom u 10 sati, u Sjedištu HDS-a. Za sastanak je predložen sljedeći dnevni red: 1. Rasprava o prijedlozima HDS-ova odličja; 2. Prijedlozi za izmjenu i dopunu Pravilnika o organizaciji i radu HDS-a (unutarnji nadzor, Osnivački dokument Ureda HDS-a); 3. Aktualna pitanja.

Gradišćanski hodočasnici opet na celjanskom putu

*Štefan Dumović i ljetos piše dopeljabo 105 vjernikov
u austrijsko marijansko svetište*

Ki se svako ljetu u augustu otpravi na veliko shodišće u Celje/Mariazell, jur zna da misece prlje mora postaviti pišački fundamenat, odnosno pripravitivo svoje tijelo na orijaške junačke napore. Ki na se zame put od 160 km, krez četire dane upoznat će različite fele emocijov, boli, najt će i utišenje i nekoliko puta skoro da i neće srušiti granice strpljenja, izdržljivosti. Ki se prvi put gane na hodočasnoj cesti, ima tu prednost da ne zna što ga čeka, a s druge strane ki jur zna prik čega se zajde do cilja, sve većim očekivanjem gleda u određeni dan, kada zagleda stare prijatelje, tovaruše s kimi dili četverodnevnu tešku, ali i neobičnu sudbinu. U srijedu, 26. augusta, na bivšem kiseškom graničnom prijelazu ujutro u šest uri još jedno je nastala gužva. Šandor Petković, glavni organizator, i Štefan Dumović, duhovni peljač grupe, brzo su naprikladali korisne informacije za 105 ljudi ki su skupadošli iz raznih krajev orsaga, štoveć ljetos smo imali hodočasnike iz Hrvatske i Austrije, ali nam je pak najvažnije bilo da se na gradišćanskom shodišću najdemo mi Hrvati ki uz molitvu, marijanske jačke, noseći hrvatski barjak i sve prošnje, zahvale u sebi k oltaru Celjanske Marije i na ovom putu se ojačamo u vjeri i jeziku. Židanci, Kisežani, Čeprežani, Nardanci, Undanci, Petroviščani, Prisiščani, Sambotelčani smo cijelim putem skupadžali i pokusili pobijediti prepreke pišačenja. Za većinu ova lipa krajina kudaj se ide je jur točno po koraki poznata. Prvi dan nas obdaruje nevjerovatnom vrućinom, sve do Krumbacha kade prespavamo prvu noć. Pri večernjoj maši glavni celebrant Štefan Dumović sve hodočasnike nazove prijateljem i skupa molimo da si zajedno najdemo put Gospodinovoj svitlosti. Drugi dan nam se priključi i petrovski farnik Tamás Várhelyi ki med brojnim obavezama, tako kot i lani, je i sad sprohodio svoje vjernike na jednom dijelu puta. Na Ramswirdu, na brigu gori jur češće stanemo, tribi je uloviti friški luft, ili pak poždroknuti ku kapljicu mineralne vode. Nad nami se jako hudo nebo zaškuruje, lasikanje i grmljavina nas častu do vrhunca briga, kade Petroviščani nutrahitu petrovski marš s jačenjem i tancanjem. Pravoda ostali hodočasniki nek čudu se otkud im shranjene energije. Duglji počivak, dobra juha u restoranu pred kom bijeli kameni bik daje uzrok za šalne prizore i još smišnije fotografije, nekako nas napuni kot batrije da preživimo ov teški drugi dan, po dužini oko 40 kilometarov. Dolipustiti se s briga još je teže nek gori se penjati, godina začme curiti, ka još

bolje otežava naše spuščanje u varoš Gloggnitz. Šator je nemoguće postaviti, toliko je mokra zemlja i trava, vidu to naši gostodavatelji i uz športsku dvoranu brojnoj grupi još ponudu i druge prostorije za spavanje. Treći dan je zvanaredno važan, morebit i povijesni, pokidob se na ideju dr. Šandora Horvata prvi put služi maša u Paklenoj dolini, okolo-naokolo u prekrasnoj panorami. Pod vedrim nebom se približiti Bogu u misli i čini, još ima neku dodatnu moć ohrabrenja i skupljanja snage da se dalje nastavi put prema Celju. Pri tabli Nasswald uz zvonike kravov se umiša i glas ognjogasne sirene. Tetac s balkona nam maše i kaže, nas pozdravljaju, no kako kasnije svidočimo, nutraupademo na sredinu mjesne fajbegarske vježbe. Polag ribe pastreve, napravljene na nasvaldski način, veljek je laglje proći na noćni počivak u prikolici auta, ka nosi naše stvari po danu. I to je jedna avantura. Uz fajbegarski dom, u šuškanju potoka laka nam je sanja. Subota, iako je zadnji dan, u naponi je najdulji, i rano se stanemo. Još škurina hara nad alpskim selom kad se ganemo na put, sva srića da je prestala godina capariti. Nek do seoskoga hatara zajdemo kad dojde čemerna vist, ne moremo na starom putu prik luga proći jer je srušen most, nij prik prelaza. To zlamenuje plus pet kilometarov ter još plazanje na teškom brigu. A kad ti dojde i godina i namokneš se do kosti, onda ti začme puhati i vjetar, to je kompletan doživljaj s negativnim znakom. Kot bigunci u raspoloj staroj pilani stanemo jesti, sve rublje je mokro na tebi, frizuru jur zdavno moreš zabit, krvavi pot teče na umornom tijelu, a u

misli se pripravljaj na ono najstrašnije koje će nek sad dojt na red. Još jednoč se penjemo gori, pri stijeni plakanja skoro da nam se nij i u stvarnosti zaplakati. Molitva nam dobro dojde, kot i Red bull, vračtvo suprot bolov, a i slatki gumeni medvidiçi Haribo. To dilimo kot nagradu onim ki su ostavili za sobom ovu najtežu štaciju četverodnevno pišačenja. Do Celja jedva stanemo, ubrzani i pobludjeni marš slijedi, negda-negda i mislimo da nas napusti moć, onda dojde jedan auto, mašu ti, žmignu ti lampašem i ideš dalje. Roska Škrapić nas vkani, malo je najprdonekla cilj, a onda se i volja zgubi kad doznajemo da godina stvara s nami fatamorganu. Tribi je ići, sad jur automatično. Noge jur zdavno ne čutiš, one kot kad bi se pretvarale u samostalni dio nekoga stranjskoga tijela. Jur se bijeli zgrada u predgradji Celja, još par metarov i pobijedili smo. Napravili smo i ljetos put, sve već te oblije ponos kad jur koracaš med kolornimi fasadami na glavnoj ulici Celja. Iako sa zakašnjenjem, ali zajdemo do katedrale, ku u cjelini napuni hrvatska marijanska jačka. Koža se naježi od lipote i moćne akustike. Superior Karl Schauer po običaju pozdravlja najbrojniju grupu med svimi Gradišćanci, i govori o nepostojećoj granici u vjeri, poštivanju, toleranciji i ljubavi. U sjaju Celjanske Marije klečeći u suza, položimo naše prošnje, zaufanja i molitve, a za te minute je zapravo svenek vridno predati se hodočašćenju.

-Timea Horvat-

*Grupa židanskoga farnika
Štefana Dumovića
pred celjanskom katedralom*

Razgovor s Rajmundom Filipovićem, petroviskim Gibbonijem

Gibboni cover band Mirakul – novo gradišćansko čudo na muzičkoj sceni

U Petrovom Selu dugo ne more ništ ostati tajna. Tajedne dugo se je šušalo da se nešto pripravlja, da nešto kipi u muzičkom loncu Gradišća, dok nije došao dan da se otkrije mirakul – čudo. Jur prvi dan petroviskoga PETNO-festivala postala je „javna tajna“ još jedna glazbena pojava, veljek za prvom blokom koncerta Vlada Kalembera. Mladi muzičari sadašnjih i bivših gradišćanskih zabavnih bendov, člani Društva gradišćansko-hrvatske mladine u Ugarskoj i aktivisti velike pjevačke priredbe Glas Gradišća, uz ostalo pak i žarki obožavatelji hrvatskoga pjevača Gibbonija, izmislili su sjajnu atrakciju i presenetili publiku svojim prvim nastupom. O nastanku grupe i nje plani pitali smo frontmena, pjevača, u ovom slučaju našega petroviskoga Gibbonija, Rajmunda Filipovića.

Razgovarala: Timea Horvat

Na petroviskoj pozornici pred kratkim smo mogli viditi opet jednu muzičku formaciju, ka je još jedan dokaz da Gradišćanci su rođeni za glazbu i svirku. Otkad čuvate ov projekt u hladovini probne prostorije i ki su zapravo člani ovoga sastava?

– Prlje 5–6 misec smo sjeli u jednom kafiću u Budimpešti i pominali smo se kako bi mogli napraviti nešto novo, nešto onakovo što još nije bilo, a da je vezano uz muziku. Izmislili smo jedan bend, pokidob svi jako volimo Gibbonija. On je takorekuć i naš najveći idol, ki ne samo piše i jači svoje jačke nek piše superhite na hrvatskoj sceni. Odlučili smo se trimi, Sabolč Nemet iz Narde, Robert Harangozo i ja da ćemo napraviti ovu grupu za 3–4 nastupe, i to tako da ćemo isključivo Gibbonijeve jačke obraditi, u tom smislu da napravimo živi koncert, da uživo guslamo i izvedemo njegove pjesme. A onda smo počeli sakupljati člane benda i na kraju nam je bio gotov ov sastav, koji je nastupao prvi put ovde u Petrovom Selu. A člani su Zoltan Bano i Tomaš Horvat (Mlada generacija – Hrvatski Židan), Dušan Timar (Čungam – Petrovo Selo), Sabolč Nemet (bubnjar negdašnjega Panche-rocka – Narda), Robert Harangozo i Rajmund Filipović (Pinkica – Petrovo Selo), Oliver Sín (svira u različiti muzički bendi u Budimpešti) ter pjevačice Mirjana Škrapić iz Petrovoga Sela i Sabina Balog iz Unde.

Tako kot i kotrigi ovoga benda i ime ove skupine je zopet zanimljiva stvar...

– Ovde je zapravo samo jedna rič što se mora zapametiti, a to je mirakul (čudo). Ne u tom smislu da smo mi sad jedan veliki mirakul, nego da je ov jedan stil, jačke i glazba, ke su zaistinu mirakul cijele Europe. A to je muzika, isključivo o ljubavi, veza, ćuti, mediteranskoj romantiki, i to sve ukupno daje ovu dobru i lipu glazbu.

Koliko jaćak ste uspjeli zavježbati, iako znamo da su vaši člani s raznih stran svita, jedni ovde u Željeznoj županiji, drugi u Budimpešti...

– Baza benda je bila naša priredba Glasa Gradišća, iz Hrvatskoga Židana. Na toj skupa sudjelujemo, svirači iz grupe Mlade generacije, Čungama, Pinkice, i još prateći vokal. Naš

najveći problem je bio kako napraviti probe, kad zaistinu smo dost daleko jedno od drugoga i tako smo mogli organizirati da svaki drugi-treći tajedan budemo imali nedilju otpodne probe. Sve skupa smo zavježbali tri-naest jačke.

Prilikom koncerta ti si se pretvorio u Gibbonija na jednu uru ili na dvi ure, kako ta uloga izgleda s pozornice i kako misliš, jeste li osvojili publiku na prvom nastupu?

– Dosta smo svi bili živćani i vrime nam nije pomoglo, pokidob smo se morali od jedne vekše pozornice doseliti na manju. Zato ja mislim da razglas nije bio najbolji, a to je vik tako kad moraš nešto nabrzinu napraviti. Vik je teško nastupati za takovim glazbenikom kot je npr. Vlado Kalember, ki je zaistinu legenda. Već od 30 ljet je na pozornici, i ne samo to nek u trideset ljeti sigurno je dvadeset ljet med najboljimi izvodjači. Nam je bilo najvažnije da na prvom nastupu dobro se ćutimo, pak ako se mi dobro ćutimo i zadovoljni smo na kraju, onda smo mi već uspjeli. Kako sam ćuo od drugih, većinom su se veselili ovom novom potezu, a ja se ufam da barem smo ovako mogli pokazati malu drugaćiju glazbu ovde u Petrovom Selu.

Ja sam dovidob mislila da je u Gradišću najveći star Marko Perković Thompson, a vi vanstanete s jednim novim imenom. Kako ti misliš, koliko je prihvatljiva ovde pri nas Gibbonijeva glazba?

– To se mora reći da je Gibbonijeva muzika jako teška, u tom smislu da to nije ta vrsta glazbe da poslušas prvi put, pak će ti se veljek viditi. To moraš slušati većputi da otprilike ćutiš lipotu te glazbe, jer ovo je drugaćiji stil od Thompsona, a i od drugih hrvatskih glazbenikov. Mislim da je dosta slušan i kod nas, ne prvenstveno med mladi, nek bolje pri našoj i od nas starijih generacijov. Karkomu sam pokazao njegove jačke, ti su se svi zaljubili u tu muziku, a to jednako znači da gdo jedanput i njegove tekste pažljivo poslušas, ta more i dvi-to-tristo put poslušati, i onda mu neće biti dosadno. I za mene je velika stvar da jedna glazba ne more mi postati dosadna, a on spada u tu kategoriju. Na peldu i na našem jaćkarnom festivalu Glas Gradišća smo na prvoj, a još i na drugoj priredbi upametzeli da

„Petroviski Gibboni“ Rajmund Filipović je ujedno i pjevać petroviske zabavne grupe Pinkica

najveća pažnja naše mladine je usmirena prema Thompsonu, a sad se repertoar malo proširio, imali smo lani već i Gibbonijeve jačke. To znači da je Thompson još vik najslušaniji izvodjać u Gradišću, ali sad jur idu i nova lica.

Gibboni još nije nastupao ovde u Gradišću, ako dobro znam ni u Ugarskoj. Moremo li na to računati da će vaš nastup ojaćati zahtjev za njegovim koncertom?

– Kad gledamo hrvatsku estradu, ima tu pet top-kvalitetov. To su Thompson, Oliver, Severina, Gibboni i Škoro. Oni su najbolji od najboljih. To nije samo ideja, nek i jaka želja da Gibboni gostuje i kod nas, ali, nažalost, on je dosta skup. Vidit ćemo što moremo izmisliti, ali ja bi se osobno veselio kad bi ga mogli dobiti za jedan naš tabor ili festival.

Sad ste prik premijere, kad i kade moremo vas viditi po drugi put?

– Još nije stopostotno, ali izgleda da ćemo nariktati nastupe u Gradišću (i u Austriji i u Slovaćkoj), a ufamo se da i u drugi regija Ugarske kade živu Hrvati i kade volu Gibbonija, imat ćemo priliku predstaviti se i pokazati naš program. Mi se ufamo u najboljem!

III. Hrvatski tabor u HOŠIG-u, etnografskog i jezičnog sadržaja

MALA
STRANICA

Izradila: Dijana Kovači
iz Fifeháza

Zdravo, školo, evo tvojih đaka

Dan 31. kolovoza obilježava kraj ljeta nama, učenicima pečuške gimnazije Miroslava Krleže. Danas je dan kad se selimo u naš dom. Nova školska godina donosi nove učenike koje ovim putem srdačno pozdravljam i želim im dobrodošlicu. Kako to biva, vijesti se brzo šire, pa sam doznala da naša profesorica mađarskog jezika Timea Bockovac odlazi predavati na fakultet. U ime svih nas učenika srdačno je pozdravljam i želim joj mnogo sreće na novom poslu. Moji pouzdani izvori kažu da na mjesto profesorice Timee dolazi nova profesorica (moji izvori, nažalost, nisu saznali ništa više), ali sam sigurna da će naša nova profesorica biti glavna tema učeničkih razgovora i dojmova. Nakon toplog ljeta, odmaranja, izleta i zabave dolazi škola i učenje. Ova školska godina, kao i svaka, bit će jedinstvena po svojim događajima kao što su: brucošijada, berbeni bal, maturalni bal, razne priredbe i nastupi na kojima sudjeluju učenici naše gimnazije, te nas svake godine iznenade novim i boljim izvedbama. Ne zaboravimo učenje. Kao svaka normalna gimnazija, tako i naša, zahtijeva učenje i rad. Zato, dragi učenici, pozdravite se s ljetnim vrućinama, suncem i igrama jer nam nova školska godina kuca na vrata.

Monika Ptičar

U organizaciji budimpeštanskog HOŠIG-a, ove godine, od 23. do 30. kolovoza, već treću godinu zaredom priređen je „Hrvatski tabor“. Javlja se potreba da se što više učenika upozna s hrvatskom školom, i baš zato su organizatori osmislili ovaj tabor kako bi zabavnim i zanimljivim putem upoznavali hrvatski jezik i kulturu dacima iz cijele Mađarske. Učenici su se prijavili iz osnovnih škola od 4. do 8. razreda iz Bizonje, Dušnoka, Kemlje, Kerestura, Koljnofa, Starina i Budimpešte. Popularnost i uspješnost može se mjeriti i brojem sudionika ovogodišnjeg tabora. Dok se lani prijavilo samo 17 đaka, dotle se ove godine taj broj udvostručio, bilo ih je ukupno 35. Budući da je to velik broj za jednu skupinu, učenici su podijeljeni i radili su u dvije skupine koje su odredili po dobi (u jednoj skupini bili su učenici 4. i 5., a u drugoj 6. 7. i 8. razreda). Voditeljica tabora je bila Jelica Pašić Drajkó.

U tih tjedan dana djeca su imala mnogo-brojne zanimljive i šaljive programe, natjecanja i predavanja, koji su služili za širenje jezičnoga blaga, odnosno za bliže upoznavanje hrvatske kulture. Naravno, kako sam već spomenula, učenici su stigli iz raznih dijelova Mađarske, tako su se mogli upoznavati i s glavnim gradom: posjetili su glavne znamenitosti grada, šetali su na Citadeli, obilazili su Gradski park, te posjetili i zoološki vrt, odnosno pogledali prekrasnu predstavu u cirkusu.

Umjesto nabiranja brojnih predavanja i natjecanja, istaknula bih najvažnije i najinteresantnije. Više puta su imali obrtničku radionicu gdje su se upoznavali s hrvatskim pleterom, te naučili povijest nastanka hrvatskoga grba. Nakon kratkog prikazivanja povijesti, djeca su napravila razne plakate, ali tako da su naučene motive i slike upotrebljavali.

Osim hrvatske povijesti, imali su i sate zemljopisa gdje su pobliže upoznali hrvatsku topografiju, odnosno cijelu hrvatsku državu. Naravno, imali su i jezične vježbe gdje su usavršili i vježbali jezično znanje. To je bilo jako korisno jer, kako već svi znaju, nova školska godina jako je blizu, pa tijekom ljeta dio znanja nestane u dubljim kucima mozga...

Osim tih praktičnih sati, učili su i hrvatske plesove i narodne pjesme, koje su bile jako popularne. Djeca su jako uživala u cijelom taboru. Bili su jako kreativni jer zbog velike vrućine katkad su morali ostati u sobama kolegija. Tada su izmislili da će pokrenuti natjecanje pokera, gdje su žetoni bili keksi. Prema dojmovima učenika i ovaj tabor bio je veoma uspješan, zato se organizatori nadaju da će i sljedeće godine biti tako dobro i da će se još više učenika prijaviti.

Tabor je za djecu bio potpuno besplatan, a potporu njegovu održavanju dali su: Hrvatska državna samouprava, Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine, Samouprava grada Budimpešte.

Bea Letenyei
Foto: Petra Penzeš

ČAVOLJ – Hrvatska manjinska samouprava dodijelila je dvije stipendije učenicima koji pohađaju HOŠIG Miroslava Krleže u Pečuhu, a djelatni su sudionici društvenog i kulturnog života bunjevačkih Hrvata u Čavolju. Kako nam reče predsjednik Stipan Mandić, stipendija je dodijeljena u iznosu dvije tisuće forinta po mjesecu, dakle godišnje 20 tisuća, a učenici srednje škole imaju priliku natjecati se i za državnu stipendiju Hrvatske državne samouprave.

KERESTUR – Osnovna škola «Nikola Zrinski», zajedno s mjesnom manjinskom samoupravom, priprema se na obilježavanje Dana Zrinskih 26. rujna. Na proslavi će prisegnuti kadeti Zrinske garde, sedam učenika viših razreda keresturske škole. Za tu prigodu manjinska je samouprava dala sašiti odore. U okviru tog projekta budući kadeti 6. rujna sudjelovat će na proslavi u Sigetu kako bi pratili svečani čin Povijesne postrojbe Zrinske garde, a 8. rujna će imati obuku u Čakovcu.

SERDAHEL – Hrvatska manjinska samouprava „Stipan Blažetin« od rujna će pokrenuti tečaj hrvatskoga jezika u dvjema skupinama, za početnike i napredne. Sati će se održavati u mjesnoj osnovnoj školi, tjedno jedan puta po dva sata. Prijaviti se može kod predsjednika samouprave Stjepana Turula na telefonu: 93-383-034.

Dvajseta obljetnica Paneuropskoga piknika

Šopron – najvjerniji varoš Ugarske, je 19. augusta stao u znaku velikoga svečevanja 20. obljetnice „Paneuropskoga piknika”. Ta dan je bila u varošu i Angela Merkel, kancelarka Njemačke, i László Sólyom, predsjednik Ugarske. Posvetili su velik spomenik na mjestu ondašnjega zbivanja, a dan se završio s velikim koncertom u špilji kamenoloma u Rakušu (Fertőrákos). Paralelno su ljudi dostali poziv na još jedan piknik, koga je organizirala Hrvatska samouprava Šoprona, pod peljanjem dr. Franja Pajrića. Kako nam je predsjednik rekao, jako mu je bilo žao da su Hrvate i Njemačke izostavili iz ovoga velikoga svečevanja, zato su mislili da ćeđu se na svoj način skupno i posebno spomenuti na ov veliki jubilej. Pozvali su si neke ljude iz Koljnofa i iz Austrije, da znatiželjnoj publici ispričaju svoja iskustva i svoje spominke. Tako smo doznali da je ta dan zbog nepoznatih razlogov bio otpovidan nastup Buševčanov na Pikniku, i da su ljudi na ov i onkraj granice rado pomagali izbjeglicam tada još Istočne Njemačke. Na pikniku su svirale grupe Koprive iz Petrovoga Sela i novoutemeljeni orkestar Štrabanci iz Koljnofa. Svi sudionici Piknika na terasi turma su uživali u prelipom ambijentu i uz svirku već spomenutih grupov.

Foto i tekst: Ingrid Klemenšić

Hrvati iz Austrije i Ugarske opet su se našli prilikom jubileja

LUKOVIŠĆE – Pred KUD-om „Drava” je niz rujanskih nastupa. Tako 5. rujna društvo nastupa na Hrvatskom danu u Dombolu, 19. rujna u Bőszenfi, a 26. rujna na Danu sela i Hrvatskom danu u Novom Selu. Jedna od veoma uspješnih koreografija Društva koja oduševljava publiku na svim njihovim nastupima jest koreografija pod nazivom „Podravska svadba” koju je načinio umjetnički voditelj društva Lenard Traum. KUD „Drava” ima i svoj orkestar što ga čine učenici lukoviške osnovne škole s kojima vježba nastavnik Tibor Kedves. „Drava” sada broji tridesetak članova.

Petnaesto tradicionalno Bošnjačko sijelo u Kukinju

Banjalučki biskup mons. Franjo Komarica u društvu predsjednice Hrvatske samouprave Kukinja, Milice Klaić-Taradije, i gostiju iz partnerskog naselja Duboševice

Tradicionalno okupljanje bošnjačkih Hrvata iz okolice grada Pečuha počelo je početkom 90-ih godina kako bi se godišnje u jednom od bošnjačkih naselja održala ovakva značajna kulturna manifestacija. Prvo Bošnjačko sijelo priređeno je u Kukinju, zatim jednom u Salanti, međutim poslije se ovaj bogati, društveni praznik Bošnjaka preselio trajno u Kukinju.

Tako je 22. kolovoza 2009. godine u predivnome bošnjačkom naselju Kukinju priređeno 15. Bošnjačko sijelo koje je okupilo velik broj gostiju iz susjedne Hrvatske i iz susjednih naselja. Hrvatska manjinska i Mjesna samouprava, kao organizatori, za mnogobrojne goste priredile su bogate sadržaje. Zahvaljujući dobroj organizaciji i krasnom vremenu, razna natjecanja održana su u predivnom ozračju na otvorenome, odnosno kulturni programi pod velikim šatorom.

Program je započeo već u ranim jutarnjim satima na malomskom jezeru. Kao i prethodnih godina, i ovaj put se pecala riba na spomenutom jezeru, gdje su se natjecale družine iz Vršende, Sukita, Mišljena, Semelja, Udvara, Pogana, Salante, Duboševice te domaćini. Najviše ribe ulovili su momci iz Vršende. Dan je nastavljen turnirom u malome nogometu u kojem se borilo četiri momčadi: dečki iz Vršende, Semelja, Mišljena, Kukinja. Pobjedila je mišljenska momčad, drugo mjesto pripalo je Semeljcima, a treće su mjesto osvojili Kukinjčani. Revijalno kuhanje u dvorištu doma kulture počelo je u poslijepodnevnim satima. U predivnom okolišu kuhali su Kukinjčani, Vršendani, Mohačani, Udvarci, te gosti iz Semelja, Sukita i Mišljena. Najbolji kuhari Sylvio Božanović, Atila Ivesić i Stevo Kašanin iz Udvara

nagrađeni su, naime njihov je grah bio najukusniji. Drugo su mjesto osvojili gosti iz Semelja, a treće Vršendani. Dok se na otvorenome kuhalo, u crkvi Svete Ane započela je misa na hrvatskom jeziku koju je predvodio banjalučki biskup mons. dr. Franjo Komarica uz svećenika Iliju Čuzdija iz Olasa. Biskup Komarica, koji je stigao u Pečuh na proslavu milenija pečuške biskupije, posjetio je Kukinjčanre koji imaju prijateljske veze s Duboševiocm, naseljem koje je dalo svećenika banjalučkoj biskupiji koji je na žalost preminuo. Nakon mise polako su se počeli okupljati mnogobrojni folklorashi i gosti. Na početku bogatoga kulturnog programa zamjenica predsjednika Hrvatske manjinske samouprave sela Kukinja dr. Mira Grišnik posebno je pozdravila banjalučkog biskupa mons. dr. Franju Komaricu, Đusu Dudaša, zamjenika predsjednika Hrvatske državne samouprave, sve predsjednike i članove hrvatskih manjinskih samouprava, odnosno drage goste iz partnerskog naselja Duboševice, goste iz Radikovaca i Pušće. Nakon pozdravnih riječi Đuso Dudaš prigodnim riječima otvorio je kulturni program ovogodišnjega Bošnjačkog sijela.

Kao prvo KUD Pušća izveo je na pozornici koreografiju Krunoslava Šokca: Pjesme i plesovi iz Bizovca. KUD je osnovan 1999. godine i posebno ga karakterizira mladost njegovih članova. Osnivači KUD-a su željeli ponajprije među mladima razviti osjećaj za očuvanje tradicijskih vrijednosti i starih običaja hrvatskoga naroda. Danas KUD ima stotinjak članova i djeluje u četiri sekcije. Nakon njih slijedili su najmlađi, gosti iz susjedne Salante. Mladi, nadareni plesači i plesačice KUD-a Marica izveli su Bošnjačke igre.

Nakon mladih folklorša članovi KUD-a Pušća predstavili su se međimurskim plesovima. Izvršna izvedba hrvatskih folklorša obradovala je sve nazočne goste. Pjevački zbor iz Baje izveo je pjesme: *Kolo igra, Zvoni zvonce, Tri livade, Cura bere cviče, Ej, salaši, Ej, što ću, nane, Misečina i Đuvegije, di ste, da ste.*

Nakon prelijepih melodija nastupili su domaćini, KUD Ladislava Matušeka iz Kukinja. Izveli su koreografiju Antuna Vidakovića *Splet baranjskih plesova* koju je uvijekbao Andraš Mesaroš.

U njihovoj se izvedbi jednostavno uživalo. Na samome kraju na pozornicu su došli gosti KUD Pušća i izveli pjesme i plesove svoga kraja. Nakon zadnje točke organizatori su zahvalili svima na lijepom i bogatom programu i javno su proglasili rezultate sportskih natjecanja i rezultat natjecanja u kuhanju. Potom je slijedila večera za sve ogladnjele.

Svi koji su navratili u Kukinj, imali su priliku ne samo kušati nego i dobro se najesti izvrsnih jela. Slijedio je bal do jutarnjih sati uza svirku orkestra Juice.

Renata Božanović

SANTOVO – Natječaj za stipendije. Na svojoj posljednjoj sjednici održanoj 3. kolovoza ove godine, Vijeće Hrvatske manjinske samouprave raspisalo je Natječaj za stipendiranje srednjoškolaca i studenata sa stalnim prebivalištem u Santovu, državljana Mađarske, pripadnika hrvatske zajednice. Uvjeti su prosjek ocjena najmanje 3, zatim aktivno sudjelovanje u društvenom, kulturnom ili vjerskom životu hrvatske zajednice. Godišnja jednokratna potpora kod srednjoškolaca može biti najmanje 5.000, a najviše 20.000 Ft. Prijaviti se moglo do 21. kolovoza. Kod studenata dodjeljuje se jednokratna godišnja potpora najmanje u iznosu 10.000, a najviše 25.000 Ft, a prijave se očekuju najkasnije do 21. rujna. Obrasci za natječaje mogu se nabaviti kod predsjednika samouprave Stipana Balatinca ili na tajništvu Hrvatske osnovne škole, a uz obrazac treba priložiti preslik svjedodžbe prethodno završenog razreda srednje škole (ili 8. r. osnovne), ili potvrdu o pohađanju visokoškolske osnove i prijepis položenih ispita o prosjeku ocjena najmanje 3.

VANCAGA – Novi trg. U povodu nacionalnoga blagdana, Dana Svetoga Stjepana kralja i mađarske državnosti, 20. kolovoza na Vancagi u Baji svečano je predan i posvećen novouređeni trg ispred crkve, koji sada nosi ime Svetog Stjepana kralja. Istog je dana proslavljena i 200. godišnjica župne crkve. Nakon gradske svečanosti održano je misno slavlje na otvorenom koje je predvodio kalačko-kečkemetki nadbiskup dr. Balázs Bábel. On uz drugo reče kako moral, vjera, nada istinska ljubav prema bližnjem mogu uzdignuti narode u jednoj domovini, kako je to bilo u vrijeme Svetoga Stjepana kralja. Navečer je održana i pučka zabava, a kako je najavljeno, za dobro raspoloženje pobrinuo se mladi rock sastav pod nazivom „Zabavna industrija”. Riječ je o orkestru koji je utemeljen u listopadu 2008. godine, a svira južnoslavenske, uglavnom hrvatske rock uspješnice. Na svojim koncertima izvode pjesme legendarnoga Bijelog dugmeta, Miroslava Škore, Thompsona, ali i svoje pjesme. Zabavna industrija, među čijim članovima ima i Dušnočana, 19. i 20. kolovoza s drugim orkestrima nastupila je i u Dušniku.

KESZTHELY – U tome gradu pokraj Balatona 14–15. kolovoza priređen je I. Festival nacionalnog folklor. Na dvodnevnoj manifestaciji predstavili su se Hrvati, Nijemci, Grci, Srbi, Bugari, Romi i Mađari iz Rumunjske. Hrvatsku je manjinu predstavio Plesni ansambl «Tanac» iz Pečuha izvodeći plesove hrvatskih regija iz Mađarske.

KAŠAD – Kako za Hrvatski glasnik reče predsjednica kašadske Hrvatske samouprave Zorica Gavallér, u tamošnjem Restoranu „Horvat“, u organizaciji Samouprave, 12. rujna priređuje se već drugu godinu zaredom gastronomsko-kulturna priredba pod nazivom Riba u kotlu. Očekuju se kuhari i gosti s raznih strana. Tako Mješoviti pjevački zbor harkanjskih Hrvata, predstavnici naselja Narda pokraj Bilišća iz Hrvatske, članovi KUD-a Šokačka čitaonica iz Mohača, članovi KUD-a Zlatna grana iz Baje, a Samouprava je pozvala na slavlje i sve svoje pomagače i članove nekadašnjeg KUD-a Dola koji, nažalost, već ne djeluje u Kašadu. Za dobro raspoloženje pobrinut će se i dobri svirci Tomo Božanović i Ivo Pavković. Priredba počinje u 16 sati.

PEČUH – Sukladno odredbama Pravilnika o organizaciji i radu Hrvatske državne samouprave, Gabor Györfvári, predsjednik Odbora za odgoj i obrazovanje HDS-a, sazvao je sjednicu Odbora koja će biti održana 12. rujna (subota) s početkom u 10 sati, u auli Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krležje (Pečuh, Szigetű út 97). Za sastanak je predložen sljedeći dnevni red: 1. Odluka o dodjeli stipendije učenicima srednjih škola. Referent: Gabor Györfvári; 2. Ostala pitanja i prijedlozi.

SIGET – Čelnici Zrinske garde od 4. do 6. rujna, u sklopu ovogodišnjeg niza priredaba u Sigetu (Szigetvár), otkrit će spomenik Nikoli Zrinskom Sigetskom, rad akademskog kipara Mihaela Štebiha, koji je protekle godine izradio i spomenik tomu hrvatskom banu i vojskovođi koji je Zrinska garda postavila u Perivoju Zrinskih u Čakovcu. Jedan odljev spomenika sigetskom junaku postaviti će se na zagrebačkom Zrinjvcu, a jedan darovati Hrvatskoj Kostajnici u blizini koje je utvrda Zrin po čijem su nazivu plemići iz roda Šubića promijenili ime u Zrinski. Zrinska garda sudjeluje i u predstavi, rock-muziklu „Zrinski 1566.“ čija je premijera održana 2. rujna u sigetskoj tvrđavi. U sklopu Zrinske garde djeluje povijesna postrojba s dvadesetak gardista, s bubnarima i topnikom koji u odorama nalik onima iz vremena Zrinskih svjedoče vojničku ostavštinu Zrinskih te imaju godišnje sedamdesetak nastupa u Hrvatskoj i izvan nje.

Proštenje rackih Hrvata

Od svega srca zahvaljujemo Gabrielli Ábrahám koja je uredništvu Hrvatskoga glasnika poslala vijest o proštenju (bučura) rackih Hrvata, važnom događaju u životu erčinske hrvatske zajednice, o kojoj se brine i tamošnja Hrvatska samouprava.

Dana 14. kolovoza u mjesnoj katoličkoj crkvi, uza sudjelovanje svećenika tukuljske crkve i crkvenoga pjevačkog zbora iz Tukulje, održana je sveta misa na hrvatskom jeziku, koja je u poslijepodnevnom satima okupila mnoštvo vjernika. Nakon mise slijedio je kulturni program u mjesnom domu kulture. Okupljene je pozdravila Timea Vicko Szili. Prvi put se publici u izvornoj nošnji erčinskih

rackih Hrvata predstavio Zbor „Jorgovan“ što su ga utemeljili sudionici redovitih mjesečnih plesačnica u Erčinu. Ovom je prilikom „Jorgovan“ pjevao pjesme proštenjskog karaktera iz bogate riznice erčinskih Hrvata, potom dvije crkvene pjesme, a zatim su slijedile vesele pjesme koje su pjevali i njihovi preci. Pjesme su još i danas poznate u Erčinu i među erčinskim Hrvatima, pa je zajedno sa zborom glasno pjevala i publika. Nakon nastupa „Jorgovana“ slijedio je nastup KUD-a „Zorica“ koji su još jednom oduševili nazočne, te plesačnica do kasnih večernjih sati, na radost Hrvata iz Erčina i okolnih naselja, poglavito Tukulje.

Posvećenje vozila u Salanti

Na Dan Stjepana kralja, 20. kolovoza, kao i svake godine, služila se sveta misa u salantsko-nijemetskoj crkvi. Na njoj se svetio novi kruh, što su nakon mise djeca, obučena u bošnjačku nošnju, na ulazu crkve dijelila vjernicima. Ovaj je dan u našoj župi zavjetan. Prije više od 20 godina velečasni Stjepan Zagorac predložio je vjernicima da zbog mnogih prometnih nesreća u selu, toga dana bude posveta vozila. Tako na taj dan svi dovezu svoje aute, motorkotače i bicikle u lijepo uređeni park oko crkve kako bi se nakon mise posvetila. Svečanu svetu misu predvodio je naš župnik, velečasni Ladislav Ronta, pjevao je pjevački zbor s kanticom Anicom Posavac.

Marica Ištoković